

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΕ ΥΜΝΟΥΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Στὰ λειτουργικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν παρεισφρήσει, καὶ δυστυχῶς παγιωθεῖ, σφάλματα ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ λεγόμενα τυπογραφικὰ ἀλλὰ καὶ σχετικὰ μὲ τὸ περιεχόμενο, τὸ ὁποῖο τελικῶς ἀλλοιώνουν.

Ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια ἔχει ἐπισημανθεῖ ἡ ἀνάγκη ἀποκαθάρσεως τῶν κειμένων αὐτῶν, χωρὶς ὅμως ἀποτέλεσμα. Γιὰ νὰ καταδείξω τὸ πρόβλημα, παραθέτω δείγματα αὐτῶν τῶν σφαλμάτων.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ σχετικὰ κείμενα (τροπάρια) ἔχω ἀντλήσει ἀπὸ ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Τριώδιον, Μηναιῖα, Ἐγκόλπιον τοῦ Ἀναγνώστου).

I. Καταβασίεις Ὑπαπαντῆς, Ὡδὴ η΄. Τὰ λειτουργικὰ βιβλία ἀκολουθοῦν τὴ γραφὴν ἀστέκτω πυρὶ ἐνωθέντες ἀντὶ τοῦ σωστοῦ ἀστέκτω πυρὶ ἐνωσθέντες. Ἡ μετοχὴ ἐνωθέντες, τοῦ ρήματος ἐνοῦμαι, δὲν ἀποδίδει αὐτὸ πὺρ συνέβη: οἱ Τρεῖς Παῖδες δὲν “ἐνώθηκαν” μὲ τὸ πῦρ ἀλλὰ ρίχτηκαν σὲ αὐτό, γεγονός πὺρ δηλώνεται μὲ τὴ μετοχὴ ἐνωσθέντες τοῦ ρήματος ἐνοῦμαι.

Σαφῶς ὀρίζεται τοῦτο στὴν περιγραφή τῶν γεγονότων : ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡσεὶ πνεῦμα δρόσου διασυρίζον, καὶ οὐχ ἤψατο αὐτῶν καθόλου τὸ πῦρ (Δανιήλ 3, 50)· καὶ ἐθεώρουν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ὅτι οὐχ ἤψατο τὸ πῦρ τοῦ σώματος αὐτῶν (Δανιήλ 3, 94).

Ὁλόκληρο τὸ κείμενο τῆς ὠδῆς:

Ἀστέκτω πυρὶ ἐνωσθέντες οἱ θεοσεβείας προεστῶτες νεανίαί, τῇ φλογὶ δὲ μὴ λωβηθέντες, θεῖον ὕμνον ἔμελλον· εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

[Μέσα στὴν ἀσυγκράτητη (φουντωμένη) φωτιὰ ἀφοῦ ρίχτηκαν οἱ Νέοι οἱ κορυφαῖοι στὴ θεοσέβεια, καὶ χωρὶς νὰ πάθουν ἀπ’ τὴ φλόγα τίποτε, ἔψαλλαν ὕμνο θεϊκό : «Ὅλα τὰ δημιουργήματα τοῦ Κυρίου, νὰ ὑμνεῖτε τὸν Κύριο καὶ νὰ τὸν δοξολογεῖτε στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων».

Πολὺ σαφῆς ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ εἶναι ἐπίσης ἡ φρασεολογία τὴν ὁποία χρησιμοποίησαν ὕμνογράφοι σὲ ὕμνους. Ἀπὸ τοὺς κύκλους τῶν Καταβασιῶν, οἱ ὁποῖες καλύπτουν ὀλόκληρο τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος, ἀναφέρω παραδείγματα.

Ἐκνοον πρόσταγμα τυράννου δυσσεβοῦς λαοὺς ἐκλόνησε πνέον ἀπειλῆς καὶ δυσφημίας θεοστυγοῦς· ὅμως τρεῖς παῖδας οὐκ ἐδειμάτωσε θυμὸς θηριώδης, οὐ πῦρ βρόμιον· ἀλλ’ ἀντηχοῦντι δροσοβόλῳ πνεύματι πυρὶ συνόντες ἔψαλλον...

[τὸ πλῆθος ἐτρόμαξε τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου ἢ ἀνόητη προσταγή, γιατί ἦταν ἀπειλή καὶ βλασφημία θεομίσητη. Τοὺς Τρεῖς ὅμως Παῖδες δὲν ἐφόβισε οὔτε ἡ θηριώδης ὀργή

οὔτε ἡ μανιασμένη φωτιά. Ἀλλὰ τυλιγμένοι μὲ τὶς φλόγες καὶ τὴν ἀντίφωνη μελωδία τοῦ δροσεροῦ ἀγέρα ἔψαλλαν...] (Ὠδὴ ζ΄ Ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ).

Οἱ Παῖδες εὐσεβεία συντραφέντες, δυσσεβοῦς προστάγματος καταφρονήσαντες, πυρὸς ἀπειλὴν οὐκ ἐπτοήθησαν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ἐστῶτες ἔψαλλον· ὁ τῶν πατέρων Θεός, εὐλογητὸς εἶ.

[Οἱ Παῖδες, ποὺ μέσα στὴν εὐσέβεια ἀνατράφηκαν, ἀφοῦ περιφρόνησαν τὴν ἀσεβῆ διαταγὴ, δὲ φοβήθηκαν μπροστὰ στὴν ἀπειλὴ τῆς φωτιᾶς, ἀλλὰ ὄρθιοι μέσα στὴ φλόγα ἔψαλλαν: «εὐλογητὸς εἶσαι σύ, τῶν πατέρων μας ὁ Θεός»] (Ὠδὴ ζ΄ Χριστουγέννων – Καταβασίεις πεζές).

*Τῷ παντάνακτος ἐξεφάυλισαν πόθῳ
ἄπλητα θυμαίνοντος ἠγκιστρωμένοι
παῖδες τυράννου δύσθεον γλωσσαλγίαν·
οἷς εἴκαθε πῦρ ἄσπετον ...*

[Ἀγκιστρωμένοι στὴν πίστη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν πάντων οἱ Παῖδες ἐξευτέλισαν τὴν ἀσεβῆ φλυαρία τοῦ κυριευμένου ἀπὸ φοβερὸ θυμὸ τυράννου. Ἡ τεράστια φωτιὰ ὑποχώρησε μπροστὰ σ' αὐτούς...] (Ὠδὴ ζ΄ Χριστουγέννων – Καταβασίεις ἰαμβικές).

*Νέους εὐσεβεῖς καμίνῳ πυρὸς προσομιλήσαντας διασυρίζον πνεῦμα δρόσου
ἀβλαβεῖς διεφύλαξε ..*

[τοὺς εὐσεβεῖς Νέους ποὺ συναντήθηκαν μὲ τὸ καμίνι τῆς φωτιᾶς ἀβλαβεῖς ἐκράτησε ἀγέρι δροσιᾶς ποὺ φύσηξε] (Ὠδὴ ζ΄ Φώτων – Καταβασίεις πεζές)

*Ῥῆμα τυράννου ἐπεὶ ὑπερίσχυσε, ἐπταπλασίως κάμιнос ἐξεκαύθη ποτέ, ἐν ἧ
Παῖδες οὐκ ἐφλέχθησαν βασιλέως πατήσαντες δόγμα...*

[Ὅταν κάποτε ἐπικράτησε τοῦ τυράννου ἡ ἐντολή, στὸ καμίνι ἀναψαν φωτιὰ ἑπτὰ φορές πιὸ δυνατὴ (ἀπὸ τὸ συνηθισμένο). Μέσα σ' αὐτὸ ὅμως οἱ Παῖδες, ποὺ περιφρόνησαν τὴ διαταγὴ τοῦ βασιλιᾶ, δὲν κήκαν...] (Ὠδὴ η΄ Μ. Τετάρτης)

*Νόμων πατρῶων οἱ μακαριστοὶ ἐν Βαβυλῶνι Νέοι προκινδυνεύοντες βασιλεύοντος
κατέπτυσαν προσταγῆς ἀλογίστου· καὶ συνημμένοι ᾧ οὐκ ἐχωνεύθησαν πυρὶ τοῦ
κρατοῦντος ἐπάξιον ἀνέμελλον τὸν ὕμνον...*

[Μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς τους ὑπερασπίζοντας τὶς πατρογονικὲς παραδόσεις οἱ ἀξιομακάριστοι Τρεῖς Νέοι στὴ Βαβυλώνα περιφρόνησαν τὴν ἀπερίσκεπτη προσταγὴ τοῦ βασιλιᾶ. Καὶ ὅπως ἦταν μέσα στὴ φωτιὰ, ποὺ δὲν τοὺς ἀποτέφρωσε, ἔψαλλαν ἐπάξια τὸν ὕμνο τοῦ κυρίαρχου (Θεοῦ)...] (Ὠδὴ η΄ Μ. Πέμπτης)

[ἢ μετοχὴ συνημμένοι, τοῦ ρήματος συνάπτομαι, δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς “ἐνώσεως” ἀλλὰ τοῦ ὅτι εἶχαν περικυκλωθεῖ ἀπὸ τὴ φωτιὰ]

II. Καταβασίεις Ὑπαπαντῆς, Ὠδὴ θ΄.

*Ἐν νόμου σκιᾷ καὶ γράμματι τύπον κατίδωμεν οἱ
πιστοί· πᾶν ἄρσεν τὸ τὴν μήτραν διανοῖγον ἅγιον Θεῷ.*

διὸ πρωτότοκον Λόγον, Πατρὸς ἀνάρχου Υἱόν, πρωτοτοκούμενον Μητρὶ ἀπειράνδρω, μεγαλύνωμεν.

[Στὴ σκιά καὶ στὸ γράμμα τοῦ Νόμου ἐμεῖς, οἱ πιστοί, νὰ δοῦμε τὴν προτύπωση: «κάθε ἀρσενικὸ πὺ ἀνοίγει μήτρα εἶναι ἅγιο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Γι' αὐτό, τὸν πρωτότοκο Λόγο, τὸν Υἱὸ τοῦ χωρὶς ἀρχῆ Πατρός, αὐτὸν πὺ πρῶτος γεννήθηκε ἀπὸ μητέρα ἢ ὅποια δὲν εἶχε πείρα ἀνδρός, νὰ τὸν δοξολογοῦμε.]

Σοβαρὸ λάθος ὑπάρχει σὲ ὅλα τὰ λειτουργικὰ βιβλία, ὅπου (προφανῶς ἀπὸ ἐπίδραση τῆς πρόθεσης ἐν) ἀναγράφεται **νόμω** καὶ ὄχι τὸ σωστὸ **νόμου**. Ὁ ποιητὴς (Κοσμάς, ἐπίσκοπος Μαΐουμᾶ τῆς Φοινίκης) ἀναφέρεται στὸ πνεῦμα καὶ στὸ γράμμα τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, σύμφωνα μὲ τὸν ὅποιο κάθε ἀρσενικὸ παιδὶ πὺ ἦταν πρωτότοκο (μήτραν διανοίγον) ἦταν γιὰ τὸν Θεὸ ἅγιο. Αὐτὸ εἶναι τὸ γράμμα τοῦ νόμου. Τὸ βαθύτερο ὅμως νόημά του εἶναι ὅτι μόνον ὅταν αὐτὸ τὸ πρωτότοκο παιδὶ ἔχει συλληφθεῖ χωρὶς συμμετοχὴ ἀνδρός «διανοίγει» πράγματι τὴ μήτρα τῆς μητέρας του. Ἡ συγκεκριμένη δηλαδὴ διάταξη τοῦ νόμου ἀναφέρεται στὸν Ἰησοῦ, γι' αὐτὸ καὶ ἐδῶ ὁ ποιητὴς κάνει λόγο γιὰ προτύπωση (τύπον).

Σχετικὰ μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ὁ Γρηγόριος Νύσσης παρατηρεῖ: οὐδὲν ἄρσεν διανοίγει μήτραν, ἀλλ' ἡ κοινωνία ἀνδρός πρὸς γυναῖκα. τὸ γοῦν εἰρημένον περὶ τοῦ Κυρίου νοητέον. συμβαίνει δὲ πολλοὺς τῶν πρωτοτόκων εἶναι ἀσεβεῖς καὶ ἀμαρτωλοὺς. πῶς οὖν οὗτοι ἅγιοι τῷ Κυρίῳ, διὰ τοῦτο καὶ ἄμωμοι; Καὶ προσθέτει ὅτι πρέπει νὰ ἐορτάζουμε τὴν Ὑπαπαντὴ τοῦ Χριστοῦ οὐ τῇ νομικῇ σκιά τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς ἀμαυρούμενοι. Ὁ δὲ Χρυσόστομος ἐπισημαίνει: ὄν παρθένος ἐγέννησεν αὐτὸς μόνος διήνοιξε μήτραν.

Ἄς προστεθεῖ ὅτι σὲ ἄλλους ὕμνους τῆς Ὑπαπαντῆς γίνεται ἀναφορὰ καὶ στὸ σημεῖο τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου πὺ ὄριζε ὅτι σαράντα μέρες μετὰ τὴ γέννησή του οἱ γονεῖς ὄφειλαν νὰ φέρουν τὸ παιδὶ στὸ ναό.

III. Μ.Πέμπτη, Κανὼν, Ὡδὴ ε' (εἰρήμος).

Τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης συνδεόμενοι οἱ Ἀπόστολοι τῷ δεσπύζοντι τῶν ὅλων ἑαυτοὺς Χριστῷ ἀναθέμενοι ὠραίους πόδας ἐξαπενίζοντο εὐαγγελιζόμενοι πᾶσιν εἰρήνην.

[Συνδεόμενοι οἱ Ἀπόστολοι μὲ τὸ σύνδεσμο τῆς ἀγάπης καὶ παραδίδοντας τὸν ἑαυτό τους στὸν Χριστό, πὺ εἶναι ὁ κυρίαρχος τῶν πάντων, πλύνονταν καλὰ στὰ εὐλογημένα πόδια τους φέρνοντας σὲ ὅλους τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς εἰρήνης].

Στὰ λειτουργικὰ βιβλία ἀναγράφεται ἐξαπενίζοντο ἀντὶ τοῦ **ἐξαπενίζοντο**. Εἶναι ὁ παρατατικὸς τοῦ ρήματος **ἐξαπενίζομαι**, ξεπλύνομαι καλὰ (ἐξ - ἀπὸ - νίζομαι ἢ νίπτομαι). Ἐκτὸς τοῦ ὅτι στὴν ἐλληνικὴ γλώσσα δὲν ὑπάρχει (δὲν μαρτυρεῖται) ρῆμα ἐξαπενίζω, εἶναι φανερὸ ὅτι πρόκειται γιὰ λέξη κενὴ περιεχομένου. Ἐξάλλου, ὁ Κανὼν εἶναι ἐνταγμένος στὴν Ἀκολουθία τοῦ ἱεροῦ Νιπτήρος.

Σημειωτέον ὅτι καὶ τὰ ἄλλα τροπάρια, δύο στὸν ἀριθμὸ, τῆς ἴδιας ὠδῆς (ὅπως καὶ ἄλλα τροπάρια τῆς Ἀκολουθίας) ἀναφέρονται στὸ ὅτι ὁ Χριστὸς ἐνιψε τὰ πόδια τῶν Μαθητῶν του.

Τὸ ρῆμα ἐξαπονίζω εἶναι ὁμηρικὸ (Ὀδύσσεια τ, 387: “λέβηθ’ ἔλε ... τῷ πόδας ἐξαπένιζε”
- πῆρε τὴ λεκάνη ... τοῦ ἔπλυνε τὰ πόδια)

IV. Καταβασίεις ἱαμβικὲς Χριστουγέννων, Ὁδὴ ε΄.

*Ἐκ νυκτὸς ἔργων ἔσκοτισμένοις πλάνης
ἰλασμόν ἡμῖν, Χριστέ, τοῖς ἐγρηγόρως
νῦν σοι τελοῦσιν ὕμνον ὡς εὐεργέτη
ἔλθοις πορίζων εὐχερῆ τε τὴν τρίβον·
καθ’ ἣν ἀνατρέχοντες εὕροιμεν κλέος.*

[Σ’ ἐμᾶς ποὺ εἴχαμε σκοτάδι ἀπὸ τὴ νύχτα (τὸ σκότος) τῶν ἔργων τῆς ἀμαρτίας, σ’ ἐμᾶς ποὺ τώρα ὄντας ἄγρυπνοι σὲ ὑμνοῦμε, Χριστέ, ὡς εὐεργέτη, σ’ ἐμᾶς ἔλα κοντὰ καὶ δεῖξε μας τὸ δρόμο τὸ σωστό. Αὐτὸν ἀφοῦ ἀνεβοῦμε, εἶθε νὰ κερδίσουμε τὴν οὐράνια δόξα.]

Τὸ σφάλμα, σοβαρό, ποὺ συναντᾶμε σὲ πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία εἶναι ἡ γραφὴ ἔσκοτισμένης. Ἡ μετοχὴ δηλαδὴ αὐτὴ (τοῦ ρήματος σκοτίζομαι, εἶμαι βυθισμένος στὸ σκοτάδι) γράφεται μὲ ἦτα, σὰν νὰ ἀναφέρεται στὴ λέξη πλάνης. Ἡ γειτνίαση τῶν δύο λέξεων καὶ ἡ ὁμοηχία τῶν καταλήξεων τους (-οις, -ης) ἔχει προκαλέσει σύγχυση μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐσφαλμένη γραφὴ ἀλλὰ καὶ τὴν ἀλλοίωση τοῦ νοήματος – ἀλλοίωση ἢ ὁποία ὀδηγεῖ στὸ παράδοξο νὰ χαρακτηρίζεται ἡ πλάνη ἔσκοτισμένη, ἢ ὁποία ἔχει σκοτισθεῖ, σὰν νὰ ὑπάρχει καὶ μὴ ἔσκοτισμένη πλάνη. Παραβλέπεται ἐν τέλει τὸ ὅτι τὸ κείμενο τοῦ ὕμνου εἶναι ποιητικὸ, κάτι ποὺ ἔχει ὡς συνέπεια τὴ διασάλευση τῆς “φυσιολογικῆς” ἢ συνήθους σειρᾶς τῶν λέξεων.

Σὲ πεζῇ μορφῇ ἢ σειρᾶ τῶν λέξεων θὰ ἦταν: ἐκ πλάνης ἔργων νυκτὸς ἔσκοτισμένοις ἡμῖν, τοῖς ἐγρηγόρως νῦν τελοῦσιν σοι ὡς εὐεργέτη ὕμνον, ἔλθοις πορίζων ἰλασμόν εὐχερῆ τε τὴν τρίβον· καθ’ ἣν ἀνατρέχοντες εὕροιμεν κλέος. Ἀπὸ αὐτὰ προκύπτει ὅτι ὑποκείμενο ἢ συγκεκριμένη μετοχὴ (ὅπως καὶ ἡ ἄλλη μετοχὴ τελοῦσιν) ἔχει τὴν ἀντωνυμία ἡμῖν.

V. Εὐλογητάρια ἀναστάσιμα, τροπᾶριο 2ο.

*Τί τὰ μύρα συμπαθῶς τοῖς δάκρυσιν, ὦ Μαθήτριαι,
κιρνᾶτε; ὁ ἀστράπτων ἐν τῷ τάφῳ Ἄγγελος προσεφθέγγετο
ταῖς Μυροφόροις· ἴδετε ὑμεῖς τὸν τάφον καὶ ἥσθητε· ὁ
Σωτὴρ γὰρ ἐξανέστη τοῦ μνήματος.*

[«Γιατί, Μαθήτριες, τὰ μύρα ἀνακατεύετε μὲ τὰ δάκρυα τοῦ πάθους;», ὁ λαμπρὸς σὰν ἀστραπὴ στὸν τάφο Ἄγγελος ἔλεγε στίς Μυροφόρες· «Ἐλᾶτε τὸν τάφο νὰ δεῖτε, κι εὐφρανθεῖτε, γιατί ἀπὸ τὸ μνήμα ὁ Σωτὴρας ἀναστήθηκε».]

Στὰ λειτουργικά βιβλία ἔχει εἰσαχθεῖ ὁ τύπος *ἦσθητε*, τῆς ὀριστικῆς ἀορίστου τοῦ ρήματος αἰσθάνομαι. Πρέπει νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ τὴν προστακτικὴ ἀορίστου *ἦσθητε*, τοῦ ρήματος ἡδομαι – εὐχαριστοῦμαι, εὐφραίνομαι. Σὲ αὐτὸ ὀδηγοῦν τὰ ἑξῆς:

1. Προηγεῖται ἡ προστακτικὴ *ἴδετε*, ἐπομένως πρέπει καὶ τὸ ἐπόμενο ρῆμα νὰ τεθεῖ σὲ ἔγκλιση προστακτικὴ λόγῳ τοῦ συνδέσμου *καί*.

2. Ἡ ὑπόθεση ὅτι ἀντὶ τῆς προστακτικῆς *ἴδετε* θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ τεθεῖ ὀριστικὴ *εἶδετε* δὲν μπορεῖ νὰ εὐδοκιμήσει· πρῶτον, ἐπειδὴ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχει ἐνεστώτας ὁράτε· δεύτερον, ἐπειδὴ παρόμοια εἶναι καὶ τῶν Εὐαγγελίων ἢ φρασεολογία, τὴν ὁποία ὁ ὕμνογράφος ἀκολουθεῖ:

ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξί· μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε· οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπε· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος (Ματθ. 28, 5-6)· ὁ δὲ (νεανίσκος) λέγει αὐταῖς· μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν (Μάρκ. 16, 6).

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ σὲ ἄλλα ὕμνογραφικὰ κείμενα, π. χ. *σὲ τὸν σταυρωθέντα καὶ ταφέντα Ἄγγελος ἐκήρυξε Δεσπότην καὶ ἔλεγε ταῖς γυναιξί· δεῦτε ἴδετε ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος· ἀνέστη γάρ, καθὼς εἶπεν, ὡς παντοδύναμος (στιχηρὰ Ἑσπερινοῦ, ἦχος α΄).*

3. Ὁ Ἄγγελος προτρέπει (ἢ προτροπὴ ἰσοδυναμεῖ μὲ ἐντολὴ) τὶς Μυροφόρες νὰ σταματήσουν τὸ θρῆνο καὶ νὰ νιώσουν τὴ χαρὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Τὴν προτροπὴ (ἐντολὴ) αὐτὴ συναντᾶμε σὲ πολλοὺς σχετικούς μὲ τὸ θέμα ὕμνους.

Ἐνδεικτικῶς παραθέτω

Κάθισμα τοῦ Ὁρθρου (ἦχου πλ. δ΄): *Ἀνέστης ἐκ νεκρῶν ἢ ζωὴ τῶν ἀπάντων καὶ Ἄγγελος φωτὸς ταῖς γυναιξίν ἐβόα· παύσασθε τῶν δακρῦων, τοῖς Ἀποστόλοις εὐαγγελίσασθε· κράξατε ἀννυνοῦσαι ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὁ Κύριος, ὁ εὐδοκήσας σῶσαι ὡς Θεὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.*

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὸ Ἀκούσασαι αἱ γυναῖκες τοῦ Ἀγγέλου τὰ ρήματα ἀπεβάλοντο τὸν θρῆνον προσχαρεῖς γενόμεναι καὶ σύντρομοι τὴν Ἀνάστασιν ἔβλεπον· καὶ ἰδοὺ Χριστὸς προσήγγισεν αὐταῖς λέγων τό, - χαίρετε· θαρσεῖτε, ἐγὼ τὸν κόσμον νενίκηκα καὶ τοὺς δεσμίους ἐρρύσαμην· σπουδάσατε οὖν πρὸς τοὺς Μαθητὰς ἀπαγγέλλουσαι αὐτοῖς ὅτι προάγω ὑμᾶς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τοῦ κηρῦξαι (Οἶκος πλ. α΄ ἦχου).

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

[| Ὡς πρὸς τὴ μετάφραση τοῦ ἐπιθέτου *ἀστέκτω* ἀναφέρω συμπληρωματικῶς τὰ ἑξῆς. Πρόκειται γιὰ ἐπίθετο τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ρηματικὸ ἐκ τοῦ ρήματος *στέγω*, ὑπὸ τὴν ἔννοια *ἀποκρούω, ἀπωθῶ, βαστάζω*, ἐν συνθέσει μὲ τὸ στερητικὸ /α/- δηλώνει ἐπομένως ἐκείνον ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατασχεθεῖ, νὰ συγκρατηθεῖ («ὁ οὐκ ἐκτὸς ἐκείνου ἐκείνου ἐκείνου», ἐπειδὴ διακρίνεται ἀπὸ δύναμη, βιαιότητα καὶ ὀρμὴ – ὅπως στὴ συγκεκριμένη περίπτωση ἡ φωτιά. Μὲ βάση αὐτά, δὲν ἀποδίδεται σωστὰ ἡ ἔννοια μὲ τὴ λέξη *ἀνυπόφορος* (ποὺ ἔχει καὶ ἄλλες παρεμφερεῖς σημασίες). Παραθέτω χρήσεις τοῦ ἐπιθέτου σὲ ἐκκλησιαστικὰ κυρίως κείμενα:

Εὐχὴ τῆς Θεοτόκου

Δέσποινα, ὑπεραγία μου Θεοτόκε, κεχαριτωμένη Θεογεννήτρια, ὑπερευλογημένη
θεοχαρίτωτε Θεομήτορ, δοχεῖον τῆς <ἀστέκτου> Θεότητος τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ
ἀθανάτου καὶ ἀοράτου Πατρός, θρόνε πυρίμορφε, τῶν τετραμόρφων... (Ἐφραίμ ο Σύρος)

Τῶ ἐν θρόνῳ ἀστέκτω ἐποχουμένῳ, ...

Χριστῶ τῶ παντοκράτορι, ...

προσπίπτω ὁ ἀνάξιος (Ρωμανός ὁ Μελωδός)

Νευρωθεὶς τῶ ἀστέκτω θυμῶ ὁ πλάνος ὡς τοιαῦτα ἀκούσας (Ρωμανός ὁ Μελωδός)

μετ' ἐκείνην τὴν ἄστεκτον καὶ τὴν ἀνυπόστατον ἀπειλήν ἣν ὁ προφήτης προεκήρυξεν
(Ρωμανός ὁ Μελωδός)

Τὴν θεῖαν τε καὶ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην, καὶ φρικτὴν, καὶ ἄστεκτον ὀνομασίαν καὶ
ἐπίκλησιν ποιοῦμεν πρὸς τὴν σὴν ἐξέλασιν, ἀποστάτα, ὡσαύτως καὶ ἐπιτίμησιν εἰς τὴν
σὴν ἐξολόθρευσιν, διάβολε (Χρυσόστομος)

διὰ τοῦτό φησι· «Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου.» Καὶ τί
ἕτερον εἶδες, ὦ προφήτα; τί περὶ αὐτὸν ἐθεάσω; «Καὶ τὰ Σεραφίμ εἰστήκεισαν, φησί,
κύκλω αὐτοῦ.» Τί ποιοῦντα, εἶπέ μοι, καὶ τί λέγοντα; ποίας παρρησίας ἀπολαύοντα;
«Παρρησίας μὲν, φησὶν, οὐδεμιᾶς, φόβου δὲ καὶ καταπλήξεως γέμοντα, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ
σχήματος τὸ ἄφατον ἐπιδεικνύμενα τοῦ δέους. Ταῖς γὰρ δυσὶ πτέρυξι κατεκάλυπτον τὰ
πρόσωπα», ὁμοῦ μὲν ἀποτειχίζοντα τὴν ἐκπεμπομένην ἀκτῖνα τοῦ θρόνου, διὰ τὸ μὴ
δύνασθαι φέρειν τὴν ἄστεκτον αὐτῆς δόξαν, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν οἰκείαν εὐλάβειαν
ὑποφαίνοντα, ἣν ἔχουσι πρὸς τὸν Δεσπότην. Τοιαύτη χαρᾶ χαίρουσιν ἐκεῖνα, τοιαύτη
εὐφροσύνη ἀγάλλονται. Εἶδες πῶς οὐ μόνον τὰ πρόσωπα καλύπτουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς
πόδας. Τίνος ἔνεκεν τοῦτο ποιοῦσιν; Τὰς μὲν γὰρ ὄψεις εἰκότως διὰ τὸ φοβερὸν τοῦ
θεάματος καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ἀντοφθαλμεῖν τῇ ἀπροσίτῳ δόξῃ· τοὺς πόδας δὲ διὰ τί
συγκαλύπτουσιν; (Χρυσόστομος)

ἣ μὲν γὰρ γῆ, ὡσπερ δὴ μὴ χωρήσασα τὸν ἀχώρητον ἢ ὑπενεγκαμένη τὸν ἄστεκτον,
σέσεισται (Ψελλός)

Καὶ ὀρκιῶ τούτους εἰς τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις καὶ τὴν ἄστεκτον ὀργὴν τοῦ Θεοῦ
(Ἄννα Κομνηνή)

Ἐτάχυνας, τέκνον, τοῦ ἐπισκέψασθαι ἡμῶν τὴν ταπείνωσιν, ἀλλ' ὁ πόθος πρᾶγμα
ἄστεκτον, τὰς ἡμέρας ὡς ὥρας καὶ τοὺς ἐνιαυτοὺς ὡς καιροὺς λογιζόμενος (Θεόδωρος
Στουδίτης)]]

Γεώργιος Ἰ. Λουπάσης, Φιλολόγος, Χανιά

28/02/2021